

Top témy Centra spoločenských a psychologických vied SAV, v.v.i. v roku 2022:

- Medzinárodná spolupráca na prehľade príčin a dôsledkov konšpiračných presvedčení o COVID-19
- Svetlé a temné črty osobnosti a dodržiavanie COVID-19 protipandemických opatrení.
- Sociálni vedci zo SAV o prežívaní a dôsledkoch pandémie na Slovensku
- Model 2050 Pathways Explorer
- Prehľbujeme poznanie v oblasti vysielania pracovníkov: projekt INFO-POW
- Odpad ako sociálny problém vo vylúčených rómskych osídleniach
- Rómovia na Luníku IX
- Ambasádorstvo sociálnej psychológie Európskej Asociácie Sociálnej psychológie (EASP)
- Prinášame reprezentatívne dáta pre 10. kolo prieskumu European Social Survey ERIC
- Migračné toky po druhej svetovej vojne v krajinách V4

Medzinárodná spolupráca na prehľade príčin a dôsledkov konšpiračných presvedčení o COVID-19

VAN MULUKOM, Valerie - PUMMERER, Lotte J. - ALPER, Sinan - BAI, Hui - KURINCOVÁ ČAVOJOVÁ, Vladimíra - FARIAS, Jessica - KAY, Cameron S. - LAZAREVIC, Ljiljana B. - LOBATO, Emilio J.C. - MARINTHE, Gaelle - BANAI, Irena Pavela - ŠROL, Jakub - ŽEŽELJ, Iris. Antecedents and consequences of COVID-19 conspiracy beliefs: A systematic review. In Social Science & Medicine, 2022, vol. 301, 114912. (2021: 5.379 - IF, Q1 - JCR, 1.806 - SJR, Q1 - SJR). ISSN 0277-9536. Dostupné na: <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2022.114912> Typ: ADCA

Vďaka našim výskumom o konšpiračných teóriách týkajúcich sa COVID-19 sme boli oslovení do medzinárodného tímu výskumníkov, aby sme sa spolupodielali na systematickej prehľadovej štúdií o tom, aké dôsledky môžu mať konšpiračné teórie o COVID-19 a ktoré faktory k týmto konšpiračným presvedčeniam vedú. **Autorskému tímu sa podarilo formulovať teoretický rámec vysvetľujúci vznik konšpiračných teórií, ktorý zjednotil dostupné výskumné zistenia (z 85 štúdií). Identifikovali sme niekoľko potenciálnych faktorov konšpiračných presvedčení o COVID-19 (osobnostné črty, demografické premenné, štýly myslenia a kognitívne skreslenia, skupinová identita, dôvera v authority a využívanie sociálnych médií) ako aj dôsledkov (dodržiavanie opatrení, iracionálne zdravotné praktiky či iné správanie, ochota zaočkovať sa, psychologický wellbeing a negatívne sociálne dôsledky ako diskriminácia či násilie).**

Svetlé a temné črty osobnosti a dodržiavanie COVID-19 protipandemických opatrení.

Grežo, M., & Adamus, L. (2022). The Light and Dark Core of personality and adherence to COVID-19 containment measures: The roles of motivation and trust in government. *Acta Psychologica*, 223, 103483. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2021.103483>

V máji 2021 sme na konci druhej vlny pandémie COVID-19 na Slovensku skúmali, ako ľudia počas tejto vlny dodržiavali protipandemické odporúčania a akú rolu tu zohrávali osobnostné črty, motivácia a dôvera vo vládu. **Zistili sme, že svetlé črty, reprezentované altruizmom, súcitom, empatiou a svetlou triádou, súviseli s väčšou motiváciou dodržiavať opatrenia. V prípade temných črt sme však takýto súvis nezistili.** Ukázalo sa, že u ľudí charakteristických temnou triádou, emočnou manipuláciou, či sebeckosťou neboli motivujúce ani vnútorné faktory, ako napríklad ochrana vlastného zdravia a zdravia rodiny, ale ani vonkajšie faktory, ako napríklad to, že išlo o zákonné nariadenia vlády, alebo že môžu svojim správaním v okolí vyvolať negatívne pocity. Ľudia s temnými črtami dodržiavali opatrenia výrazne menej. V porovnaní s osobnostnými črtami sa však omnoho dôležitejším faktorom determinujúcim motiváciu dodržiavať opatrenia ukázala dôvera vo vládu. Zvyšovanie vnímanej dôveryhodnosti relevantných inštitúcií sa preto javí byť kľúčovým faktorom, ktorý môže mať v časoch krízy pozitívne dopady na zdravie verejnosti.

Sociálni vedci zo SAV o prežívaní a dôsledkoch pandémie na Slovensku

Čavojová, V. , & Halama, P. (Eds.) Prežívanie a dôsledky pandémie COVID-19 na Slovensku: Pohľad sociálnych vied. Bratislava : Ústav experimentálnej psychológie, Centrum spoločenských a psychologických vied SAV, v.v.i., 2022. 82 s. ISBN 978-80-89524-70-9 Dostupné na internete: https://psychologia.sav.sk/upload/COVID_soc_sci.pdf.

Pandémia ochorenia COVID-19, ktorá naplno zasiahla svet v roku 2020, znamenala radikálny zásah do mnohých oblastí života. Aj keď najväčší dopad mala pandémia v oblasti zdravia, závažné dôsledky priniesla pandémia aj v ekonomickej, pracovnej a sociálnej sfére. V dôsledku ohrozenia sa zmenilo aj prežívanie jednotlivcov v spoločnosti, a objavenie sa rôznych hoaxov, falošných správ či priamo konšpiratívnych tvrdení sa podieľalo na zhoršovaní celkovej atmosféry v spoločnosti a sťažilo prácu zdravotníkom v teréne. Pandémia sa preto nedá považovať za izolovaný medicínsky problém, ale zasahuje a ovplyvňuje všetky oblasti spoločnosti. Nenahraditeľnú úlohu tu majú aj sociálne vedy, ktoré svojim zameraním dokážu reflektovať spoločenské problémy spôsobené pandemiou COVID-19 a prinášať podnety pre riešenia v oblasti verejnej politiky, ekonomiky, verejného zdravotníctva, atď. Práve preto vznikla publikácia Prežívanie a dôsledky pandémie COVID-19 na Slovensku: Pohľad sociálnych vied, ktorí má za cieľ skúmanie dopadov pandémie COVID-19 sociálnymi vedcami z rôznych oblastí, a snaží sa o prezentáciu výsledkov skúmania širšej odbornej

verejnosti. Autormi príspevkov sú sociálni vedci z rôznych spoločenskovedných ústavov SAV, ktorí reflektujú dopady pandémie v rôznych oblastiach spoločenského fungovania.

Model 2050 Pathways Explorer

Model „2050 Pathways Explorer“ je komplexným modelom systému energetických tokov v jednotlivých sektoroch národného hospodárstva (budovy, priemysel, doprava, energetický sektor, AFOLU). Prepája dopyt po energii, materiáloch, produktoch, pôde a potravinách a s nimi súvisiace emisie skleníkových plynov, ale aj záchyty skleníkových plynov. Nástroje, ako je tento model, umožňujú preskúmať veľké rozmedzie možností pre mitigáciu, a pritom testovať širokú škálu potenciálnych opatrení, a to tak technologických, ako aj behaviorálnych. Bol pripravený v spolupráci s belgickou organizáciou Climact.

Model „2050 Pathways Explorer“ je dostupný na webovej stránke <https://pathwaysexplorer.climact.com>.

Viac info je aj tu: <https://www.prog.sav.sk/portfolio/uhlikovo-neutralne-slovensko-do-roku-2050/>

Prehľbujeme poznanie v oblasti vysielania pracovníkov: projekt INFO-POW

INFO-POW je spoločný výskumný projekt 5 výskumných inštitúcií a pridružených partnerov z Rakúska, Belgicka, Talianska, Slovenska a Slovinska a sociálnych partnerov z EÚ, ktorý sa zameriava na potrebu rozšírenia poznatkov o získavaní a využívaní informácií v procese vysielania pracovníkov na výkon služby do zahraničia. Cieľom je identifikovať a posúdiť nové, ako aj existujúce výzvy a potreby podnikov v sektore stavebníctva v piatich krajinách pri prístupe a využívaní relevantných informácií týkajúcich sa procesu vysielania pracovníkov. V rámci projektu systematicky zmapujeme online a offline informačné kanály poskytované štátnymi a neštátnymi aktérmi.

projekt **INFO-POW: Hodnotenie informačných kanálov a ich využitie pri vysielaní pracovníkov** realizujeme s podporou zdrojov z Európskej komisie od septembra 2022, schéma EaSI (Employment and Social Innovations).

Nad rámec projektu INFO-POW sme v rámci výskumných aktivít zameraných na tému pracovnej mobility v roku 2022 iniciovali a organizačne zastrešili **Platformu pre pracovnú migráciu a vysielanie pracovníkov** ako neformálnu sieť pre výmenu skúseností a informácií v oblasti pracovnej mobility, vysielania pracovníkov a integrácie zahraničných pracovníkov. **Náš výskum a aktivity v tejto oblasti ocenil Európsky orgán práce (ELA) so sídlom v Bratislave, ktorý nás požiadal aby sme výsledky našej doterajšej práce predstavili na nadnárodnom podujatí v sídle ELA v novembri 2022 o vysielaní pracovníkov, ktorého sa zúčastnili predstavitelia a predstaviťky susediacich EÚ krajín a pobaltské štáty.**

Odpad ako sociálny problém vo vylúčených rómskych osídleniach

Publikácia Odpad ako sociálny problém vo vylúčených rómskych osídleniach sa zameriava na dva aspekty problematiky odpadov v kontexte environmentálnej spravodlivosti pre rómske osídlenia a ich obyvateľov. Ten prvý sa týka environmentálnych záťaží, ktoré spôsobujú skládky komunálneho alebo iného druhu odpadu v blízkosti ľudských obydľí. Druhý aspekt sa týka komunálneho odpadu, ktorý produkujú samotní obyvatelia rómskych osídlení a manažmentu tohto odpadu zo strany obcí a miest. Predkladaná publikácia je rozdelená na päť

kapitol, ktorých autori a autorky sú výskumníci a odborníci z oblasti práva, sociológie, ekonómie a verejnej správy. Publikácia vznikla v kooperácii Centra spoločenských a psychologických vied SAV v.v.i. a Ústavu etnológie a sociálnej antropológie SAV v.v.i. <https://www.prog.sav.sk/portfolio/odpad-ako-socialny-problem-vo-vylucenych-romskych-osidleniach/>

Rómovia na Luníku IX

Riešiteľský tím projektu „Luník IX – dejiny, prítomnosť a budúcnosť rómskeho sídliska“ priniesol **prvý ucelený vedecký pohľad na problém vzniku a vývoja tejto kontroverznej mestskej časti Košíc**. V publikáciách o dejinách a súčasných reáliách Luníka IX dali priestor nielen niekdajším vysídleným, ale aj súčasným obyvateľom sídliska, čím výrazne napomohli objasniť a pomenovať komplikované vzťahy medzi majoritou a členmi rómskej minority.

Ambasádorstvo sociálnej psychológie Európskej Asociácie Sociálnej psychológie (EASP)

V rámci Ambasádorstva sociálnej psychológie EASP, ktoré za CSPV SAV od roku 2022 reprezentuje Dr. Jana Papcunová (v spolupráci s Dr. Marijou Brankovič, ambasádorkou zo Singidunum University v Belehrade) **je realizovaný výskum v témach, ktoré sú regionálne aktuálne, no v hlavnom prúde sociálnej psychológie málo zastúpené. Ide o témy nenávisťných prejavov voči migrantom a utečencom v krajinách V4 aj v kontexte vojny na Ukrajine**. Zároveň sú skúmané výzvy a bariéry spojené s integráciou regiónu strednej a východnej Európy do európskeho výskumného spoločenstva. Výsledky zistení budú obidve ambasádorky prezentovať na výročnom stretnutí EASP, v júli 2023 v Krakove vo forme diskusie za okrúhlym stolom.

Prinášame reprezentatívne dáta pre 10. kolo prieskumu European Social Survey ERIC

Národný tím ESS zo Spoločenskovedného ústavu CSPV SAV **úspešne koordinoval priebeh 10. kola Európskej Sociálnej Sondy na Slovensku** (prestížneho medzinárodného prieskumu koordinovaného City University v Londýne; projekt je od roku 2013 súčasťou Konzorcium európskej výskumnej infraštruktúry ERIC). **Slovenské dáta boli spolu s dátami ďalších participujúcich krajín zverejnené v lete 2022 a sú voľne dostupné pre akademické účely a stakeholderov. Počet aktívnych používateľov dát v SR je okolo 600**. Zároveň boli zahájené prípravy pre 11. kolo ESS ERIC na Slovensku.

Migračné toky po druhej svetovej vojne v krajinách V4

Cieľom projektu (Visegrad Grant 22030354) je výskum fungovania mechanizmov propagandy povojnových migrácií v regiónoch krajín V4. Originálnosť projektu spočíva v obsiahnutí procesov propagandy, ich súvislostí a ich vzájomnom prepojení v mikro, ale i makro priestore, v stredoeurópskom meradle. Obe roviny výskumu na seba nadväzujú a logicky čerpajú z predchádzajúcich hĺbkových regionálnych výskumov riešiteľov projektu.

Publikácia Post-WWII migration in the V4 countries (propaganda analysis of Central European migration flows) predstavuje prepojenie niekoľkoročného výskumu migrácie slovenských, maďarských, českých a poľských vedcov zasadeného do širšieho stredoeurópskeho kontextu. Ide o vedecký analyticko-syntetický výstup, ktorý v európskej historiografii zatiaľ absentuje.